Valtioneuvoston kanslia NEUVOSTORAPORTTI VNEUS2019-00206

VNEUS Siivola Heli(VNK) 15.03.2019

Asia
Epävirallinen eurooppaministerikokous 11.-12.3.2019

Kokous
Epävirallinen eurooppaministerikokous 11.03.2019 - 12.03.2019

Bukarestissa järjestetyssä epävirallisessa eurooppaministerikokouksessa keskusteltiin EU:n tulevasta monivuotisesta rahoituskehyksestä sekä EU:n seuraavasta strategisesta ohjelmasta. Puheenjohtaja korosti, että strategisen ohjelman valmistelu on Eurooppa-neuvoston ja sen puheenjohtajan vastuulla. Neuvostotason keskustelut voivat kuitenkin osaltaan luoda pohjaa päämiesten keskusteluille Sibiun epävirallisessä päämiestapaamisessa 9.5. ja Eurooppa-neuvostossa 20.-21.6.2019.

Epävirallinen eurooppaministerikokous järjestettiin Bukarestissa 11.-12.3.2019. Suomea edusti kokouksessa valtiosihteeri Samuli Virtanen.

Kokouksen työsessioiden aiheina olivat EU:n tuleva monivuotinen rahoituskehys sekä EU:n seuraava strateginen ohjelma. Lisäksi kokouksen ohjelmaan kuului epävirallinen illallinen ehdokasmaiden (Albania, Pohjois-Makedonia, Montenegro, Serbia ja Turkki) kanssa, epävirallinen aamiainen Euroopan parlamentin edustajien kanssa sekä työlounas.

Monivuotinen rahoituskehys 2021–2027

Rahoituskehyskäsittely alkoi epävirallisella aamiaistapaamisella, jossa keskusteluun osallistui myös Euroopan parlamentin edustajia. Rahoituskehystä koskevaa näkemystenvaihtoa syvennettiin tämän jälkeen ministerien työistunnossa.

Työistunnossa keskusteltiin EU:n tulevasta rahoituskehyksestä puheenjohtajan esittämien kysymysten pohjalta. Kysymykset koskivat EU:n rahoituskehyksen roolia EU:n prioriteettien tukemisessa sekä rahoituskehysehdotukseen sisältyviä joustoinstrumentteja.

Puheenjohtaja Ciamba kävi aluksi lyhyesti läpi rahoituskehyskäsittelyä. Romania pyrkii etenemään EP:n kanssa mahdollisimman monen rahoituskehysliitännäisen sektoriasetusesityksen osalta ennen EP-vaaleja. Neuvoston osalta jatketaan tulevina viikkoina rahoituskehysneuvotteluja pohjustavaa teknistä käsittelyä mm. maatalouden, koheesion ja makrotaloudellisen ehdollisuuden osalta. Romanian tavoitteena on tuottaa päivitetty ns. neuvottelulaatikkoasiakirja pj-kautensa loppuun mennessä.

Puheenjohtajan alustuksen jälkeen käytiin täysi pöytäkierros, jossa jäsenmaat ja komissio toivat esiin keskeisiä kantojaan liittyen rahoituskehyksen ja EU:n politiikkojen yhteneväisyyteen sekä joustoinstrumentteihin.

EU:n rahoituskehyksen ja politiikkojen yhteneväisyyden osalta komissio (Timmermans) nosti esille kolme keskeistä asiaa: ehdollisuudet, keskeisten politiikkatavoitteiden virtaviivaistaminen läpi EU:n budjetin, korostaen komission ehdottamaa 25 % ilmastotavoitetta ja kestävän kehityksen tavoitteita sekä synergiat ohjelmien kesken. Joustoinstrumenttien osalta komissio katsoi, että joustavuutta tarvitaan ennakoimattomiin tarpeisiin vastaamiseksi, ja että EU:n budjetin nykyiset joustoinstrumentit toimivat hyvin, jolloin niitä ei tulisi muuttaa.

Jäsenmaiden kannat jakautuivat ns. koheesiomaiden ja nettomaksajamaiden kesken. Puheenvuoroissa ei noussut esille uusia kantoja.

Keskeisimpinä viesteinä koheesiomaiden osalta olivat, ettei EU:n uusien prioriteettien rahoittaminen tulisi toteuttaa maatalous- tai koheesiovarojen kustannuksella, ja että joustoinstrumentit lasketaan kehyskattojen yläpuolelle. Lisäksi, koheesiomaat eivät tukeneet ajatuksia joustoinstrumenttien virtaviivaistamisesta tai yhdistämisestä.

Nettomaksajien puolelta korostettiin yleisesti, että EU:n budjettia suunnataan tukemaan EU:n keskeisiä prioriteetteja ja ehdollisuuden vahvistamista. Jäsenmaat toivat myös esille tarpeen virtaviivaistaa sekä yhdistää joustoinstrumentteja. Lisäksi maat toistivat kantansa, että joustoinstrumentit lasketaan kehyskattojen sisälle. Suomen puheenvuorossa tuettiin mm. rahoituskehyksen suuntaamista EU:n keskeisiin politiikkoihin sekä ehdollisuutta. Suomi katsoi myös, että rahoituskehyksessä tulee kyetä vastaamaan ennakoimattomiin menoihin. Tältä osin korostettiin kehysotsakkeisiin sisältyvää riittävää marginaalia ja sitä, että rahoituskehyksen ulkopuolisia välineitä olisi vain hyvin perustelluissa tapauksissa. Suomi nosti myös esille, että joustoinstrumentit tulee rahoittaa rahoituskehyksen enimmäismäärien puitteissa.

Puheenjohtaja piti käytyä keskustelua hyödyllisenä ja katsoi sen auttavan rahoituskehyskäsittelyn edistämisessä.

EU:n tuleva strateginen ohjelma 2019–2024

Puheenjohtaja totesi, että tulevista painopisteistä keskusteltaessa on tärkeää tarkastella myös EU:n tämänhetkisen strategisen ohjelman toimeenpanoa. Edistystä on saavutettu, mutta työ on edelleen monin osin kesken. On myös huomioitava muutokset EU:n toimintaympäristössä. Viime vuosina on keskusteltu paljon EU:n uudistamisesta. Sibiun epävirallinen päämieskokous on yksi askel tässä prosessissa. Tavoitteena tulisi olla yhteinen, inklusiivinen agenda sekä selkeiden ja näkyvien tulosten aikaansaaminen kansalaisille. Puheenjohtaja toivoi, että epävirallisen eurooppaministerikokouksen keskustelu pohjustaisi osaltaan päämiesten keskusteluja Sibiussa ja kesäkuun Eurooppa-neuvostossa.

Komissio (1. vpj Timmermans) totesi vuonna 2014 sovitun EU:n strategisen ohjelman auttaneen fokusoimaan EU:n toimintaa. Se on ohjannut niin komission agendaa kuin keskusteluja neuvoston sisällä ja Euroopan parlamentin kanssa. On selvää, että on varauduttava myös ennakoimattomiin asioihin. Tulisi keskittyä asioihin, joissa EU voi tuoda lisäarvoa, kuten sisämarkkinat, eriarvoisuuden torjuminen, siirtymä kohti kestäviä yhteiskuntia sekä EU:n kansainvälisenä toimijana. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (Agenda 2030) voisivat muodostaa hyvän kehyksen EU:n tuleville painopisteille. Tämä on alue, jolla EU voi tuoda lisäarvoa ja EU:n tavoitteet (kiertotalous, uusi teknologia, ilmastoneutraalius jne.) ovat hyvin linjassa Agenda 2030 -tavoitteiden kanssa. Sibiussa on ensimmäinen tilaisuus keskustella EU:n tulevista painopisteistä. On huomioitava myös, ettei seuraava Euroopan parlamentti välttämättä jatka työtä nykylinjoilla.

Käydyssä keskustelussa korostettiin tarvetta huomioida aiemmat sitoumukset (ml. Bratislavan ja Rooman julistukset) ja välttää liian suuria lupauksia. Strategisen ohjelman tulisi olla lyhyt ja selkeä.

Tämänhetkisiä painopisteitä pidettiin edelleen pitkälti relevantteina, mutta niitä on tarve päivittää, huomioiden myös toimintaympäristössä (ml. Yhdysvallat, Kiina, Venäjä) tapahtuneet muutokset. Moni korosti myös yhtenäisen ja positiivisen viestin tarvetta Sibiussa. On muistettava myös EU:n merkittävät saavutukset sen sijaan, että keskityttäisiin vain siihen, missä työ on vielä kesken.

Esille tuotiin myös tarvetta suojella unionin yhteisiä arvoja. EU ei voi toimia kunnolla ilman oikeusvaltioperiaatetta. On löydettävä keinoja vastata edustuksellisen demokratian haasteisiin, nationalismiin ja populismiin. Tarvitaan uusia ja innovatiivisia tapoja osallistaa kansalaisia ja viestiä heidän kanssaan. Kansalaisten tarpeet ja odotukset on huomioitava paremmin. Tarvitaan uudistuksia ja konkreettisia tuloksia. Esille nostettiin myös päätöksenteon avoimuus ja asiakirjojen julkisuus. Miksi esimerkiksi eurooppaministerikokouksen keskustelupaperit eivät olisi voineet olla julkisia?

Talouskasvu, kilpailukyky ja työllisyys nousivat keskustelussa vahvasti esille. Sisämarkkinoiden kehittämistä korostettiin liki kaikissa puheenvuoroissa. Moni viittasi 17 EU-maan johtajan yhteiseen kirjeeseen Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Tuskille. Erityisesti korostettiin digitalisaatiota ja palveluja. Osa oli huolissaan kasvavasta protektionismista, josta erityisesti palveluiden sisämarkkinoiden nähtiin kärsivän. Esimerkiksi liikkuvuutta koskevan paketin lisäävän esteitä sen sijaan, että se poistaisi niitä. Tarvetta suojella sisämarkkinoiden neljää vapautta korostettiin. Esille tuotiin myös tarvetta koheesioon. Esimerkiksi digitalisaation etujen tulisi jakautua tasapuolisemmin. Myös sosiaalisen ulottuvuuden merkitystä korostettiin, mukaan lukien tasa-arvo, nuoret ja koulutus. Parissa puheenvuorossa nostettiin esille myös tarve verotuksen lähentämiseen.

Teollisuuspolitiikan sekä tutkimuksen ja kehityksen merkitystä korostettiin. Esille tuotiin myös sisämarkkinoiden läheinen kytkös kauppapolitiikkaan. Yhtäältä peräänkuulutettiin EU:n vahvaa roolia avoimen ja sääntöihin perustuvan kaupan edistäjänä. Toisaalta korostettiin vastavuoroisuutta, mukaan lukien julkisten hankintojen markkinoille pääsy. Esille tuotiin myös EU:n ulkopuolisten maiden Euroopassa strategisille aloille tekemät investoinnit.

Keskustelussa nostettiin myös talous- ja rahaliiton (EMU) vahvistaminen, mukaan lukien pankkiunioni ja päämarkkinaunioni.

Ilmastopolitiikkaa pidettiin laajalti yhtenä tulevan strategisen ohjelman keskeisistä prioriteeteista. Digi- ja kiertotalouden on oltava horisontaalinen prioriteetti. On pyrittävä hiilineutraaliuteen, mutta pidettävä samalla huolta kilpailukyvystä. Osa korosti jäsenvaltiokohtaisten erojen sekä kansallisten ilmasto- ja energiasuunnitelmien huomioimista pitkän aikavälin ilmastostrategiaa laadittaessa.

Muuttoliikkeen osalta korostettiin yhtäältä kokonaisvaltaista ja kestävää lähestymistapaa. Toisaalta painotettiin etenemistä konsensuksen pohjalta ja keskittymistä EU:n ulkorajojen turvaamiseen, yhteistyöhön lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa sekä muuttoliikkeen juurisyihin vaikuttamiseen. Esille nostettiin myös Schengenin turvaaminen.

Turvallisuus ja puolustus nousivat keskustelussa esille keskeisinä prioriteetteina. Tarvetta vahvistaa puolustusyhteistyötä, kyberturvallisuutta ja hybridiuhkien torjuntaa korostettiin monessa puheenvuorossa. Esille nostettiin myös terrorismin torjunta sekä laajempi poliisi- ja oikeusalan yhteistyö.

Moni nosti esille EU:n vahvistamisen globaalina toimijana. On puhuttava yhdellä äänellä yhteisen strategian pohjalta. Strategista kumppanuutta Afrikan kanssa korostettiin.

Myös laajentuminen nousi esille useissa puheenvuoroissa, erityisesti Länsi-Balkanin osalta. Esille nostettiin, että laajentumisprosessin on perustuttava tiukkaan ehdollisuuteen ja kunkin ehdokasmaan

omiin meriitteihin. Toisaalta EU:n on pidettävä kiinni sitoumuksistaan siinä vaiheessa, kun ehdot on täytetty. Laajentumisprosessin merkitystä Länsi-Balkanin vakauttamisessa korostettiin.

Muutamassa puheenvuorossa tuotiin esille maatalouspolitiikan ja koheesiopolitiikan keskeistä merkitystä jatkossakin.

Timmermansin ajatus Agenda 2030:n huomioimisesta EU:n tulevassa strategisessa ohjelmassa sai alustavaa tukea tai kiinnostusta joiltain jäsenvaltioilta.

Keskustelussa nostettiin esille myös, että keskeisistä painopisteistä sopiminen on lopulta suhteellisen yksinkertaista. Haasteena on niiden tehokas toimeenpano. On keskityttävä vahvemmin konkreettisten tulosten saavuttamiseen. Jokaisen on tehtävä tässä osansa sen sijaan, että palattaisiin kotiin haukkumaan yhdessä tehtyjä päätöksiä. Komission on valvottava yhteisten sääntöjen toimeenpanoa.

Suomen puheenvuorossa korostettiin tarvetta keskittyä jatkossakin kilpailukyvyn, kestävän kasvun ja työllisyyden näkökulmasta olennaisiin aloihin. Tarvitaan eteenpäin katsovaa ja kokonaisvaltaista kasvustrategiaa, ml. täysin toimivat sisämarkkinat sekä avoin, kunnianhimoinen ja sääntöihin perustuva kauppapolitiikka. On huomioitava paremmin sisämarkkinoiden, digitalisaation, teollisuuspolitiikan ja ulkoisen kilpailukyvyn kytkökset. Digitaalinen transitio, palvelut, datatalous ja siirtymä vähähiiliseen talouteen sekä tulevaisuuteen katsova koulutuspolitiikka ovat avainkysymyksiä EU:lle. Myös eteenpäin katsovan ilmastopolitiikan on oltava korkealla strategisessa ohjelmassa. EU:n on säilytettävä globaalina ilmastojohtajana ja pyrittävä ilmastoneutraaliuteen. Kansalaiset odottavat myös vahvaa painotusta turvallisuuteen. On vahvistettava EU:ta globaalina toimijana ja syvennettävä turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä. EU:n ja jäsenvaltioiden kykyä vastata hybridiuhkiin tulee vahvistaa. Myös oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen vahvistaminen EU:ssa säilyy keskeisenä.

Puheenjohtaja totesi yhteenvedossaan, että prioriteettien asettaminen on usein helpompaa kuin niiden toimeenpano. Keskustelussa nousi vahvasti esille talouskasvu ja työllisyys. Tässä yhteydessä on huomioitava myös koheesion vahvistaminen. Kansainvälinen toimintaympäristö on muuttunut ja kilpailu on kovempaa. On tärkeää katsoa uusia alueita, kuten tutkimus ja teknologia sekä muutos kohti kestävämpiä yhteiskuntia. On mietittävä, missä voidaan tehdä enemmän ja missä ehkä tehdään liikaa tai liian nopeasti. Keskustelu jatkuu Sibiun jälkeen ja kesäkuun Eurooppa-neuvostossakin puhutaan vain suurista linjoista. Konkreettisempi työ jatkuu tämän jälkeen. On mietittävä, miten laajentuminen sijoitetaan painopisteisiin. Puheenjohtaja totesi esittävänsä yhteenvedon käydystä keskustelusta 19.3. YAN-kokouksen muut asiat -asiakohdassa.

Suomen edustajat

Valtiosihteeri Virtanen sekä EU-erityisasiantuntijat Siivola ja Tikkanen / VNEUS

Asiakirjat

Liitteet

Asiasanat	Eurooppa-neuvosto, rahoituskehykset, YAN Yleisten asioiden neuvosto, EU:n tulevaisuus
Hoitaa	**VM, VNK**
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, SP, STM, TEM, TPK, TULLI, UM, VTV, YM